

Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 01.10.2019 по 31.10.2019

Зміст

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновків Верховного Суду України	4
1.1. Господарська юрисдикція	4
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду	6
2.1. Господарська юрисдикція	6
2.2. Кримінальна юрисдикція	8
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	11
3.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства	11
3.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	21
3.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства	25
4. Вимоги, які не підлягають розгляду в судовому порядку	31
5. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду	37
6. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	42

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	– Верховний Суд України
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
ККС ВС	– Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України
КК України	– Кримінальний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
ЛК України	– Лісовий кодекс України

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновків Верховного Суду України

1.1. Господарська юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України щодо порядку відступлення учасником товариства своєї частки, визначивши, що відступлення (відчуження) частки не є самостійним непоіменованим видом договору, а відбувається шляхом укладання договору купівлі-продажу, міни, дарування тощо в усній або письмовій формі залежно від вимог чинного законодавства України та статуту товариства

1 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Господарського суду Івано-Франківської області від 12 липня 2018 року та постанову Західного апеляційного господарського суду від 11 грудня 2018 року у справі за позовом ОСОБА_1 до Товариства з обмеженою відповідальністю "Моноліттрансбуд" (далі – ТОВ "Моноліттрансбуд") про визнання недійсними рішень загальних зборів учасників, скасування державної реєстрації змін до статуту товариства, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ОСОБА_1 як засновником та учасником ТОВ "Моноліттрансбуд" 12 травня 2014 року до товариства подано заяву про вихід зі складу його учасників та передачу належної йому частки у статутному капіталі цього товариства у розмірі 100 % на користь ОСОБА_3

13 травня 2014 року відбулися загальні збори учасників ТОВ "Моноліттрансбуд", на яких прийняті рішення, зокрема, про вхід ОСОБА_3 до складу учасників товариства; про вихід ОСОБА_1 зі складу учасників товариства; про затвердження нового складу учасників товариства; про внесення змін до статуту товариства шляхом викладення та затвердження його в новій редакції; про уповноваження ОСОБА_4 на проведення всіх необхідних дій, пов'язаних з державною реєстрацією змін до установчих документів товариства, про що складений протокол №13/05.7.

Згідно з даними протоколу реєстрації учасників зборів ТОВ "Моноліттрансбуд" від 13 травня 2014 року на цих зборах були присутні учасник товариства ОСОБА_1, директор товариства ОСОБА_3, а також ОСОБА_4, якого було обрано секретарем зборів.

На думку позивача, оспорювані рішення порушують його права на частку в розмірі 100 % статутного капіталу ТОВ "Моноліттрансбуд", оскільки він не складав, не підписував та не подавав заяву про передачу належної йому частки на користь ОСОБА_3, а також не укладав жодного договору, спрямованого на відчуження належної йому частки.

ОЦІНКА СУДУ

Відступлення частки за правовою природою є відчуженням частки за волею учасника, що спрямоване на передачу учасником іншій особі (одному чи кільком учасникам цього товариства або третім особам) у власність належної йому частки або її частини. У вказаних відносинах поняття "відступлення" і "відчуження" є тотожними, оскільки вони є аналогічними за правовими наслідками.

Відступлення частки у статутному капіталі є правовим механізмом, за яким відбувається її відчуження на підставі договору купівлі-продажу, міни або дарування тощо; відступлення частки не є окремим різновидом договору.

Разом з тим підставою для переходу права власності на частку в статутному капіталі до третьої особи та, відповідно, припинення права власності учасника на таку частку з набуттям його третьою особою, є спрямований на відчуження частки правочин, вчинений учасником товариства та іншою особою.

Чинне законодавство не зобов'язує сторін надавати договори про відчуження частки товариству для ухвалення рішення про внесення змін до статуту та для подальшої державної реєстрації таких змін, адже такі договори можуть містити конфіденційну інформацію, яку сторони договору не мають намір розкривати третім особам. Але саме ці правочини є підставою для будь-яких подальших дій учасника, який відчужує частку, нового власника частки, товариства, включно з державною реєстрацією відповідних змін. Без укладення договору між власником частки та її набувачем ці дії є вчиненими без належної правової підстави.

У постанові від 22 грудня 2009 року у справі № 33/45-09-1388 Верховний Суд України зазначив, що господарські суди, вказуючи на те, що рішення учасників товариства про включення до складу товариства нових учасників та перерозподіл часток у статутному капіталі прийнято за відсутності цивільно-правових угод про відступлення частки, не врахували, що закон вимагає для прийняття такого рішення волевиявлення учасників товариства, їх згоди. Спосіб же відступлення учасником товариства своєї частки іншим учасникам обирається її власником, і прийняття загальними зборами рішення про перерозподіл часток у статутному капіталі ставиться в залежність від волевиявлення власника перерозподіленої частки, а не від способу відступлення частки учасником товариства, оскільки закон допускає відступлення як шляхом укладення угод, так і іншим чином.

Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від таких висновків, визначивши, що відступлення учасником товариства з обмеженою відповідальністю частки у статутному капіталі товариства, передбачене статтею 147 ЦК України та статтею 53 Закону України "Про господарські товариства", є відчуженням частки. Таке відчуження потребує волевиявлення особи, яка відчужує частку, й особи, яка приймає частку у власність. Відступлення (відчуження) частки не є самостійним непоіменованим видом договору, оскільки відбувається шляхом укладання договору купівлі-продажу, міни, дарування тощо. Такий договір може укладатися в усній або письмовій формі залежно від вимог чинного законодавства України та статуту товариства. Недодержання сторонами письмової форми правочину, яка встановлена законом, не має наслідком його недійсність, крім випадків, встановлених законом.

Відповідно до вимог статей 717, 719 ЦК України договір дарування частки (корпоративних прав) у статутному капіталі товариства має вчинятися у письмовій формі. У разі недодержання письмової форми цей договір є нікчемним. Письмова форма договору дарування частки може вважатися дотриманою, зокрема, якщо волевиявлення сторін викладено в заяві учасника на ім'я товариства та протоколі загальних зборів учасників товариства за умови, що в цих документах зазначено про безоплатність передачі частки і протокол містить підписи обох сторін правочину (дарувальника і обдаровуваного).

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду вважає, що оспорювані рішення загальних зборів учасників та державна реєстрація змін до статуту ТОВ "Моноліттрансбуд", внаслідок чого ОСОБА_1 було виведено зі складу учасників товариства, а його частка у розмірі 100 % статутного капіталу перейшла у власність ОСОБА_3, були здійснені без належних правових підстав.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 жовтня 2019 року у справі № 909/1294/15 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84814533>.

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду

2.1. Господарська юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду щодо укладення директором товариства договорів із перевищенням повноважень, визначивши, що укладення директором товариства договорів без згоди загальних зборів товариства порушує права та інтереси самого товариства, а не корпоративні права його учасника

8 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Державного підприємства «Адміністрація морських портів України» в особі Одеської філії на рішення Господарського суду Одеської області від 11 грудня 2018 року та постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 06 березня 2019 року за позовом ОСОБА_1 до Товариства з обмеженою відповідальністю «Морський клуб ТЦФ» (далі – ТОВ «МК ТЦФ») та Регіонального відділення Фонду державного майна України по Одеській області (далі – РВ ФДМУ), за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідачів Державного підприємства «Адміністрація морських портів України» в особі Одеської філії (далі – ДП «АМПУ»), про визнання договорів недійсними, і прийняла постанову, у якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

У серпні 2017 року ОСОБА_1 звернувся до Господарського суду Одеської області з позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю «Яхт клуб «Одеса-2009» (далі – ТОВ «Яхт клуб «Одеса-2009»), найменування якого у подальшому було

змінено на ТОВ «МК ТЦФ», та РВ ФДМУ про визнання недійсними договорів від 06 листопада 2013 року та від 04 вересня 2014 року про внесення змін до договору оренди від 20 вересня 2005 року № ДФ-28.

На обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 зазначив, що у 2009 році відбулося рейдерське захоплення ТОВ «Яхт-клуб «Одеса», в результаті якого його було примусово виключено зі складу учасників цього товариства, а також звільнено з посади директора, яку він до цього обіймав; товариство перейменовано на ТОВ «Яхт клуб «Одеса-2009»; протягом наступних років склад учасників товариства неодноразово змінювався. У подальшому вказані зміни визнані недійсними в судовому порядку, ОСОБА_1 поновлено у складі учасників ТОВ «Яхт клуб «Одеса-2009» з часткою у статутному капіталі у розмірі 30 %, а також на посаді директора товариства.

Позивач зазначає, що під час судових спорів йому стало відомо про укладення громадянином ОСОБА_2 від імені ТОВ «Яхт клуб «Одеса-2009» оспорюваних договорів. На підставі цих договорів було зменшено кількість орендованого майна та збільшено орендну плату за користування ТОВ «Яхт клуб «Одеса-2009» цим майном.

Звертаючись до суду з позовом про визнання зазначених договорів недійсними, ОСОБА_1 стверджує, що на момент їх підписання ОСОБА_2 не мав повноважень діяти як директор ТОВ «Яхт клуб «Одеса-2009». Ця обставина встановлена у ряді судових рішень, які набрали законної сили, а отже, є преюдиційним фактом і підставою для визнання оскаржуваних договорів недійсними відповідно до положень статей 203, 215 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

ОЦІНКА СУДУ

З норм статей 92, 97, 98, 116, 509, 510 ЦК України вбачається, що за договором, укладеним товариством, права та обов'язки набуває таке товариство як сторона договору. При цьому, правовий стан (сукупність прав та обов'язків) безпосередньо учасників цього товариства жодним чином не змінюється.

Підписання генеральним директором оспорюваних договорів без передбаченої статуту згоди загальних зборів цього товариства може свідчити про порушення прав та інтересів самого товариства, а не корпоративних прав його учасника, оскільки генеральний директор діяв саме від імені товариства, а не його учасників.

Повноваження діяти від імені юридичної особи є можливістю створювати, змінювати, припиняти цивільні права та обов'язки юридичної особи (стаття 239 ЦК України). Таке повноваження не належить до корпоративних прав учасника юридичної особи.

Відповідно до висновків, викладених Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду у постанові від 02 травня 2018 року у справі № 923/20/17, укладення директором товариства договорів, сума яких перевищує визначену в статуті суму, без передбаченої статуту згоди загальних зборів товариства, порушує корпоративні права позивача на управління справами такого товариства, які полягають у наданні

згоди учасниками товариства, оформленої рішенням загальних зборів учасників, на укладання таких договорів.

Велика Палата Верховного Суду відступає від цього висновку, оскільки згода загальних зборів товариства на укладення договору є згодою органу управління товариства, який діє від імені товариства.

Повноваження органу управління товариства (на надання зазначеної згоди), який діє від імені товариства, не можна ототожнювати з корпоративними правами його учасників, які діяти від імені товариства права не мають.

Підписання виконавчим органом товариства договору з іншою особою без передбаченої статутом згоди вищого органу цього товариства може свідчити про порушення прав та інтересів самого товариства у його відносинах з іншою особою – стороною договору, а не корпоративних прав його учасника.

Отже, підписання генеральним директором ТОВ «Яхт клуб «Одеса-2009» оспорюваних договорів без передбаченої статутом згоди загальних зборів цього товариства може порушувати права та інтереси цього товариства, а не корпоративні права позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 жовтня 2019 року у справі № 916/2084/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84911545>.

2.2. Кримінальна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду конкретизувала власний правовий висновок щодо наслідків несвоєчасного розкриття процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД, визначивши, що суд не може автоматично визнавати протоколи НСРД недопустимими доказами з мотивів невідкриття процесуальних документів, якими санкціоноване їх проведення, якщо сторона обвинувачення під час досудового розслідування своєчасно вжила всіх необхідних та залежних від неї заходів, спрямованих на розсекречення таких процесуальних документів

16 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула матеріали кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12014220000001010 за обвинуваченням: ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, громадянина Ісламської Республіки Пакистан, який народився у м. Пешавар Ісламської Республіки Пакистан, зареєстрований за адресою: АДРЕСА_1, раніше не судимого, у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 та ч. 3 ст. 307 Кримінального кодексу України (далі – КК України); ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_2, громадянина Іспанії, який народився в с. Шакрі Вакілан регіону Равалпінді Ісламської Республіки Пакистан, зареєстрований за адресою: АДРЕСА_2, раніше не судимого, у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 та 3 ст. 307 КК України, за касаційною скаргою захисника Чуприни Зінаїди Миколаївни в інтересах ОСОБА_1 на вирок Київського районного суду міста Харкова від 28 березня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Харківської області від 3 травня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Вироком Київського районного суду міста Харкова від 28 березня 2017 року ОСОБА_1 засуджено за ч. 3 ст. 307 КК України до покарання у виді позбавлення волі строком на 11 років із конфіскацією усього належного йому майна.

Цим же вироком ОСОБА_1 визнано невинуватим та виправдано за ч. 2 ст. 307 КК України у зв'язку з відсутністю складу злочину.

Ухвалено також продовжити ОСОБА_1 запобіжний захід у вигляді тримання під вартою до набрання вироком законної сили, однак не більше, ніж на 60 днів, тобто до 26 травня 2017 року.

Цим же вироком ОСОБА_3 засуджено за ч. 3 ст. 307 КК України до покарання у виді позбавлення волі строком на 11 років із конфіскацією усього належного йому майна та виправдано за ч. 2 ст. 307 КК України у зв'язку з відсутністю складу злочину.

Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою продовжено ОСОБА_3 до набрання вироком законної сили, однак не більше, ніж на 60 днів, тобто до 26 травня 2017 року.

Апеляційний суд Харківської області ухвалою від 3 травня 2018 року вирок місцевого суду залишив без змін та відповідно до ч. 5 ст. 72 КК України в редакції Закону України від 26 листопада 2015 року № 838-VIII "Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання" зарахував ОСОБА_1 та ОСОБА_3 в строк покарання строк попереднього ув'язнення з 17 листопада 2014 року по 20 червня 2017 року з розрахунку один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі.

У серпні 2019 року захисник Чуприна З.М. звернулася з касаційною скаргою в інтересах засудженого ОСОБА_1, в якій просить скасувати судові рішення щодо нього та призначити новий розгляд у суді першої інстанції зі стадії підготовчого судового засідання. Серед підстав для скасування судових рішень захисник у скарзі зазначає, зокрема, те, що ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), матеріали за результатами проведення яких покладені в основу вироку, та речовий доказ (героїн) не були відкриті стороні захисту в порядку статті 290 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), – ці ухвали в матеріалах справи відсутні та під час судового розгляду не досліджувалися.

ОЦІНКА СУДУ

Для оцінки доказів, отриманих в результаті НСРД, необхідно дослідити процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД. Процесуальні документи про дозвіл на проведення НСРД повинні бути взяті до уваги судом, який розглядає справу, оскільки без з'ясування їх змісту неможливо прийняти рішення про допустимість доказів, отриманих в результаті проведення НСРД.

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 16 січня 2019 року звернула увагу на те, що ці процесуальні рішення виступають правовою підставою проведення НСРД з огляду на їх функціональне призначення щодо підтвердження допустимості

доказової інформації, отриманої за результатами проведення таких дій, і тому вони повинні перевірятися та враховуватися судом під час оцінки цих доказів.

Висновки про те, що суд повинен оцінити докази, отримані у результаті НСРД у комплексі із правовою підставою для проведення НСРД, в тому числі з відповідною ухвалою слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД, сумнівів не викликають.

Разом із тим висновок про те, що процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД (ухвали, постанови, клопотання) і які не були відкриті стороні захисту в порядку, передбаченому статтею 290 КПК України, оскільки їх тоді не було у розпорядженні сторони обвинувачення (процесуальні документи не було розсекречено на момент відкриття стороною обвинувачення матеріалів кримінального провадження), можуть бути відкриті іншій стороні, проте суд не має допустити відомості, що містяться в цих матеріалах кримінального провадження, як докази, не дає змогу встановити дійсні причини, чому у розпорядженні сторони обвинувачення немає зазначених процесуальних документів та чому вони не були розсекречені на момент відкриття стороною обвинувачення матеріалів кримінального провадження.

Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне уточнити висновки щодо застосування норми права, зроблені раніше у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 751/7557/15-к (провадження № 13-37к18), про те, що процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД (ухвали, постанови, клопотання) і які не були відкриті стороні захисту в порядку, передбаченому статтею 290 КПК України, оскільки їх тоді не було у розпорядженні сторони обвинувачення (процесуальні документи не було розсекречено на момент відкриття стороною обвинувачення матеріалів кримінального провадження), можуть бути відкриті іншій стороні, проте суд не має допустити відомості, що містяться в цих матеріалах кримінального провадження, як докази.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що суд має детально вивчати ситуації, коли процесуальні документи щодо проведених НСРД не були повністю розкриті стороні захисту на етапі завершення досудового розслідування. За таких обставин поряд з перевіркою дотримання умов наданого дозволу на проведення НСРД суд повинен з'ясувати причини, які перешкодили прокурору відкрити їх на більш ранній стадії. Крім того, суд згідно з усталеною практикою ЄСПЛ повинен надати стороні захисту у змагальному процесі належні процесуальні гарантії для забезпечення можливості представити свої аргументи щодо їх допустимості та належності.

Велика Палата Верховного Суду акцентує увагу на тому, що сторона обвинувачення повинна вживати необхідних і достатніх заходів для розсекречення матеріалів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД, з метою їх надання стороні захисту, і виконувати в такий спосіб вимоги щодо відкриття матеріалів іншій стороні відповідно до статті 290 КПК України.

Якщо сторона обвинувачення не вживала необхідних і своєчасних заходів, спрямованих на розсекречення матеріалів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД і яких немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм статті 290 КПК України.

Якщо відповідні процесуальні документи були отримані стороною обвинувачення після передачі обвинувального акта до суду, то вона зобов'язана здійснити їх відкриття згідно з частиною одинадцятою статті 290 КПК України.

Якщо процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД (в тому числі ухвала слідчого судді) були надані суду під час судового розгляду і стороні захисту у змагальному процесі була забезпечена можливість довести перед судом свої аргументи щодо допустимості відомостей, отриманих у результаті НСРД, в сукупності із оцінкою правової підстави для проведення НСРД, то суд повинен оцінити отримані докази та вирішити питання про їх допустимість.

Якщо сторона обвинувачення вжила всіх необхідних та залежних від неї заходів, спрямованих на розсекречення процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД, однак вони не були розсекречені до моменту передачі справи у суд з причин, що не залежали від волі або процесуальної поведінки прокурора, то в такому разі порушень вимог статті 290 КПК України з боку сторони обвинувачення немає. Суд має оцінити докази, отримані в результаті НСРД в комплексі із розсекреченими процесуальними документами, які стали підставою для їх проведення, та не повинен автоматично визнавати такі докази недопустимими.

У матеріалах кримінального провадження немає документів, які б свідчили про те, що сторона обвинувачення у цій справі вживала яких-небудь заходів для розкриття ухвал слідчого судді, які стали підставою для проведення НСРД. Ні клопотання прокурора про розсекречення відповідних ухвал, ні відмови комісії з конкретних причин про таке розсекречення матеріали справи не містять. Тому Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що у цій справі вимоги статті 290 КПК України щодо відкриття стороні захисту відповідних матеріалів стороною обвинувачення виконані не були.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року у справі № 640/6847/15-к можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85174578>.

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

3.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

Спир щодо оскарження правомірності видачі лісорубного квитка державним лісогосподарським підприємством підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

11 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом заступника військового прокурора Західного регіону України (далі – заступник військового прокурора) до Державного підприємства «Сарненське лісове господарство» (далі – ДП «Сарненське лісове господарство»), третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Державна екологічна інспекція у Рівненській області (далі – Інспекція), про визнання

дій протиправними, визнання протиправним та скасування лісорубного квитка, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

У період з 19 липня по 1 серпня 2017 року Інспекцією на підставі ухвали Шевченківського районного суду м. Львова від 26 червня 2017 року про надання дозволу на проведення перевірки щодо дотримання працівниками ДП «Сарненське лісове господарство» упродовж 2016 року вимог Лісового кодексу України (далі – ЛК України), Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та інших нормативних актів, що регулюють діяльність у сфері природоохоронного та іншого законодавства про охорону, захист, використання та відтворення лісів під час проведення лісозаготівельних робіт з рубки дерев, наказу Інспекції від 11 липня 2017 року № 226 та направлення на перевірку від цієї ж дати № 205, проведено позапланову перевірку ДП «Сарненське лісове господарство», за наслідками якої складено відповідний акт перевірки.

Актом перевірки зафіксовано порушення щодо проведення рубки лісу на підставі виданого лісорубного квитка, а саме: у кварталі 32 (виділи 12,1, 15,1, 18,1, 19,1, 21,1) Страшівського лісництва на площі 0,6 га проведено рубку під назвою «Розширення доріг лісогосподарського призначення». У спеціальному дозволі вказано систему рубок як «інші рубки, пов'язані з веденням лісового господарства» на підставі «виробничо-фінансового плану на 2016 рік». Матеріалами лісовпорядкування, розчистку квартальної просіки в кварталі 32 (у виділах 12,1, 15,1, 18,1, 19,1, 21,1 Страшівського лісництва не запроектовано, тобто вирубку проведено на порушення підпунктів 2, 3 частини другої статті 19 ЛК, пункту 52 Правил поліпшення якісного складу лісів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 12 травня 2007 року № 724 (далі – Правила).

Звертаючись до суду з позовом, заступник військового прокурора вказав, що ДП «Сарненське лісове господарство» шляхом видачі всупереч вимогам законодавства лісорубного квитка неправомірно узаконено самовільні рубки лісу, чим порушено визначений законом порядок та підстави рубок лісу.

ОЦІНКА СУДУ

За змістом статті 69 ЛК спеціальне використання лісових ресурсів на виділеній лісовій ділянці проводиться за спеціальним дозволом – лісорубним квитком або лісовим квитком, що видається безоплатно. Спеціальний дозвіл на заготівлю деревини в порядку рубок головного користування видається органом виконавчої влади з питань лісового господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізовує державну політику у сфері лісового господарства. Спеціальний дозвіл на інші види спеціального використання лісових ресурсів видається власниками лісів або постійними лісокористувачами. Форми спеціальних дозволів і порядок їх видачі затверджуються КМУ.

Відповідно до положень пункту 3.1 статті 3 Статуту ДП «Сарненське лісове господарство», затвердженого наказом Держлісагентства від 1 лютого 2017 року № 31, ДП «Сарненське лісове господарство» створено з метою, зокрема, ведення

лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів.

Пунктом 8 Порядку видачі спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів, затвердженого постановою КМУ від 23 травня 2007 року № 761 передбачено, що лісовий квиток видається власником лісів або постійним лісокористувачем.

Відповідно до пункту 132 додатку до Закону України від 19 травня 2011 року № 3392-VI «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» спеціальний дозвіл на спеціальне використання лісових ресурсів (лісорубний квиток, ордер, лісовий квиток) віднесений до дозвільного документа.

Дозвільний орган, що видав документ дозвільного характеру, може звернутися до адміністративного суду з позовом про застосування заходу реагування у виді анулювання документа дозвільного характеру (абзац п'ятий частини сьомої статті 4-1 Закону № 2806-IV).

Аналіз наведених норм права у взаємозв'язку дає підстави вважати, що ДП «Сарненське лісове господарство», видаючи лісорубний квиток у спірних відносинах, що є дозвільним документом (спеціальними дозволом на заготівлю деревини), діяло як дозвільний орган.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає, що суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку про непоширення на цей спір юрисдикції адміністративних судів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2019 року у справі № 817/1855/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84583383>.

Спір щодо визнання протиправним та скасування наказу районної державної адміністрації про зменшення надбавок за престижність праці педагогічним працівникам є публічно-правовим і підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 та ОСОБА_2 на ухвалу Волинського окружного адміністративного суду від 14 вересня 2018 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 13 грудня 2018 року у справі за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2 до Відділу освіти, молоді та спорту Локачинської районної державної адміністрації Волинської області (далі – Відділ освіти, Локачинська РДА відповідно) про визнання протиправним і скасування наказу, зобов'язання вчинити дії, та прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ОСОБА_1 є вчителем загальноосвітньої школи I-II ступеня села Козлів Локачинського району Волинської області з тижневим педагогічним навантаженням 12,5 год починаючи з 01 вересня 2003 року.

ОСОБА_2 з 1995 року є вчителем історії в Опорному навчальному закладі

«Навчально-виховний комплекс «Локачинська загальноосвітня школа I-III ступенів – гімназія» з тижневим навантаженням 20 год у 2017-2018 навчальних роках.

28 грудня 2017 року Відділ освіти наказом № 448-К «Про зміну істотних умов праці педагогічних працівників району» попередив керівників та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти району про можливе зменшення з 01 березня 2018 року надбавки за престижність педагогічної праці із 20 % до 1 %, мотивуючи це обмеженим фінансуванням освітньої галузі району у 2018 році. Цей наказ був доведений до позивачів шляхом оголошення на зборах.

28 лютого 2018 року Відділ освіти видав наказ № 33-к «Про зменшення виплат за престижність праці педагогічним працівникам та надбавок бібліотекарям», відповідно до якого у зв'язку з нестачею коштів у фонді оплати праці зменшено до 5 % виплату надбавок за престижність праці педагогам з 01 березня 2018 року.

Не погоджуючись із вказаним наказом, позивачі звернулися до суду із позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Закон України від 09 квітня 1999 року № 586-XIV «Про місцеві державні адміністрації» (далі – Закон № 586-XIV) визначає організацію, повноваження та порядок діяльності місцевих державних адміністрацій.

Статтею 22 Закону № 586-XIV визначені повноваження місцевої державної адміністрації в галузі науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді, серед яких, зокрема, є: реалізація державної політики в галузі науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді; виконання програми щодо обов'язковості повної загальної середньої освіти, здійснення загального керівництва закладами науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, що належать до сфери її управління, їх матеріально-фінансового забезпечення (пункти 1, 3 частини першої статті 22 Закону № 586-XIV).

Відповідно до частини першої статті 43 Закону № 586-XIV акти місцевих державних адміністрацій, що суперечать Конституції України, законам України, рішенням Конституційного Суду України, актам Президента України та постановам Верховної Ради України, прийнятим відповідно до Конституції та законів України, актам Кабінету Міністрів України або інтересам територіальних громад чи окремих громадян, можуть бути оскаржені до органу виконавчої влади вищого рівня або до суду.

З матеріалів справи вбачається, що позивачі просять визнати протиправним і скасувати наказ структурного підрозділу Локачинської РДА від 28 лютого 2018 року № 33-к, предметом якого є зменшення виплат за престижність праці педагогічним працівникам у зв'язку з нестачею коштів у фонді оплати праці бюджету району на 2018 рік.

Отже, предметом розгляду в цій справі є рішення місцевого органу виконавчої влади як суб'єкта владних повноважень під час реалізації покладених на нього законодавством владних управлінських функцій щодо прийняття рішення зі здійснення матеріально-фінансового забезпечення навчальних закладів,

які знаходяться в межах відповідної території і належать до сфери управління державної адміністрації, що свідчить про публічно-правовий, а не приватноправовий характер спірних правовідносин.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що спір, який є предметом цього розгляду, є публічно-правовим, оскільки в цій справі дослідженню підлягають виключно владні управлінські дії та рішення суб'єкта владних повноважень, зокрема перевірка оскаржуваного рішення на відповідність вимогам, визначеним у статті 2 КАС України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 0340/1429/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84941691>.

Спір щодо оскарження законності рішення органу місцевого самоврядування про відкриття (відновлення) проходу загального користування попри будинок, що належить фізичній особі, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

18 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 23 листопада 2016 року у справі за позовом ОСОБА_1 до Козелецької селищної ради Козелецького району Чернігівської області (далі – Селищна рада), виконавчого комітету Селищної ради (далі – Виконком), треті особи: Козелецький міжшкільний навчально-виробничий комбінат (далі – Козелецький МНВК), ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_10, ОСОБА_11, ОСОБА_12 про визнання незаконними й скасування рішень, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ОСОБА_1 та її донька є власницями по S частині квартири АДРЕСА_1 на підставі розпорядження від 12 січня 2012 року № 595-р.

19 серпня 2008 року Виконком прийняв рішення № 61 «Про надання дозволу на будівництво, узаконення раніше проведеного будівництва», яким позивачці дозволено добудову коридору.

Право власності на вказану добудову в подальшому зареєстроване в порядку, встановленому законодавством України.

02 грудня 2008 року Селищна рада XI сесії V скликання рішенням «Про закриття проходу з вул. Леніна на вул. Перемоги» дозволила позивачці закрити прохід з вул. Леніна на вул. Перемоги у зв'язку з одержанням квартири.

Рішенням XII сесії VI скликання від 01 листопада 2013 року «Про звернення громадян вулиці Перемоги» Селищна рада, розглянувши клопотання мешканців вул. Перемоги щодо проходу через двір Козелецького МНВК, керуючись статтею 42 Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі – Закон № 280/97-ВР), відмінила рішення XI сесії V скликання від 02 грудня 2008 року «Про закриття проходу з вул. Леніна на вул. Перемоги»,

для створення зручностей у пересуванні мешканців вул. Перемоги та вул. Леніна залишила прохід, що з'єднує ці вулиці вздовж території навчального комбінату.

24 грудня 2015 року Виконком прийняв рішення № 130 «Про розгляд колективного листа мешканців вулиці Перемоги», яким, зокрема, зобов'язав ОСОБА_1 відкрити прохід з вул. Перемоги на вул. Свято – Преображенську (Леніна) через навчальний комбінат шляхом зняття двох хвірток.

Вважаючи рішення відповідачів незаконними, позивачка звернулася до суду з цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 34 частини першої статті 26 Закону № 280/97-ВР виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються відповідно до закону питання регулювання земельних відносин.

Згідно із частиною першою статті 12 Земельного кодексу України (далі – ЗК України) до повноважень сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин на території сіл, селищ, міст належить, зокрема: розпорядження землями територіальних громад; передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу; надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу; організація землеустрою; вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Як встановлено матеріалами справи, позивачка звернулася до суду з позовом до Селищної ради та Виконкому, у якому просила визнати незаконними та скасувати рішення Селищної ради XII сесії VI скликання від 01 листопада 2013 року, яким остання відмінила рішення Селищної ради XI сесії V скликання від 02 грудня 2008 року «Про закриття проходу з вул. Леніна на вул. Перемоги», а також рішення Виконкому від 24 грудня 2015 року № 130, яким, зокрема, зобов'язано ОСОБА_1 відкрити прохід з вул. Перемоги на вул. Свято-Преображенську (Леніна) через навчальний комбінат шляхом зняття двох хвірток.

Отже, виникнення спірних правовідносин зумовлено протиправними, на думку ОСОБА_1, рішеннями відповідачів щодо відкриття (відновлення) проходу загального користування попри будинок позивачки.

Оскаржувані в цій справі рішення Селищної ради та Виконкому пов'язані з вирішенням відповідно до закону питання у галузі земельних відносин, яке в силу законодавчих приписів належить до їх виключної компетенції як органів місцевого самоврядування й стосується прав та інтересів невизначеного кола осіб, тому законність таких дій (рішень) підлягає перевірці адміністративним судом.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що в цій справі дослідженню підлягають владні управлінські дії та рішення органів місцевого самоврядування, які впливають на права та законні інтереси невизначеного кола осіб, відтак цей спір підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 вересня 2019 року у справі № 734/2106/16-а можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84976002>.

Позовні вимоги про визнання незаконним нормативного акта органу місцевого самоврядування, яким врегульовано порядок призначення та звільнення керівників об'єктів спільної власності територіальних громад, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

2 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06 грудня 2018 у справі за позовом ОСОБА_1 до Воловецької районної ради Закарпатської області (далі – Райрада) про визнання незаконними й скасування окремих норм положення, і прийняла постанову, у якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ОСОБА_1 на підставі наказу Управління охорони здоров'я Закарпатської обласної державної адміністрації від 16 вересня 2002 року № 528-К був призначений на посаду головного лікаря Воловецької ЦРЛ з 23 вересня 2002 року.

Відповідно до розпорядження голови Воловецької районної державної адміністрації Закарпатської області (далі – Воловецька РДА) від 26 листопада 2017 року № 276 Воловецька РДА вийшла зі складу засновників КЗ «Воловецька ЦРЛ» та передала права й обов'язки засновника цього закладу Райраді.

Рішенням сімнадцятої сесії VII скликання від 30 листопада 2017 року № 172 Райрада затвердила Положення про порядок призначення та звільнення із займаної посади керівників підприємств, установ та закладів, що належать до спільної власності територіальних громад сіл, селищ Воловецького району (далі – Положення).

22 грудня 2017 року позивачу було внесено запис № 11 у трудову книжку про те, що згідно з рішенням сімнадцятої сесії VII скликання Райради від 30 листопада 2017 року № 169 Воловецька ЦРЛ перейменована у КЗ «Воловецька ЦРЛ».

12 січня 2018 року Райрада надіслала ОСОБА_1 як головному лікарю КЗ «Воловецька ЦРЛ» повідомлення про зміну істотних умов праці, які полягають в укладенні строкового трудового договору у формі контракту, та запропонувала погодитися або відмовитися від продовження роботи в нових умовах, що буде мати наслідком звільнення його з посади за пунктом 6 статті 36 КЗпП України.

У відповідь на вказане повідомлення листом від 26 лютого 2018 року позивач надав згоду на зміну істотних умов праці, які полягають в укладенні строкового трудового договору у формі контракту без погіршення істотних умов праці, в тому числі тих, на яких його було прийнято на роботу, та надав Райраді підписані два примірники контракту з проханням один підписаний примірник повернути йому.

01 березня 2018 року Райрада у відповідь на лист ОСОБА_1 від 26 лютого 2018 року листом № 49 повідомила позивача про розгляд його листа щодо надання згоди на зміну істотних умов праці та запропонувала ОСОБА_1 подати додаткові документи, необхідні для його призначення, які передбачені Положенням. У листі було наголошено, що ненадання документів згідно з Положенням буде мати наслідком звільнення позивача з посади за пунктом 6 статті 36 КЗпП України.

02 березня 2018 року ОСОБА_1 у відповідь на вказаний лист від 01 березня 2018 року № 49 повідомив Райраду про те, що вказане вище Положення не може бути застосовано, оскільки посада головного лікаря не є вакантною, однак на вимогу надав відповідачу власноручно написану заяву про підписання контракту та запитувані документи згідно з переліком, зазначеним у листі, та повторно попросив повернути один примірник підписаного контракту.

06 березня 2018 року Райрада з посиланням на пункти 2.14, 4.6 оскаржуваного Положення прийняла рішення № 229 про звільнення з посади головного лікаря КЗ «Воловецька ЦРЛ» ОСОБА_1, згідно з пунктом 1 якого позивача звільнено за пунктом 1 частини першої статті 40 КЗпП України, а саме «у зв'язку з відмовою сесії ради укласти контракт».

Того ж дня голова Райради з посиланням на вищевказане рішення відповідача видав розпорядження № 26, яким звільнив ОСОБА_1 з посади головного лікаря КЗ «Воловецька ЦРЛ» з тих самих підстав за пунктом 1 частини першої статті 40 КЗпП України.

Не погодившись з окремими нормами Положення, позивач звернувся до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 20 частини першої статті 43 Закону № 280/97-ВР виключно на пленарних засіданнях районної, обласної ради вирішуються в установленому законом порядку питання щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, що перебувають в управлінні районних і обласних рад; призначення і звільнення їх керівників.

Районні і обласні ради можуть розглядати і вирішувати на пленарних засіданнях й інші питання, віднесені до їх відання цим та іншими законами (частина друга статті 43 Закону № 280/97-ВР).

Частинами першою та десятою статті 59 Закону № 280/97-ВР передбачено, що рада в межах своїх повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування з мотивів їхньої невідповідності Конституції або законам України визнаються незаконними в судовому порядку.

Як встановлено матеріалами справи, 30 листопада 2017 року Райрада прийняла рішення № 172, яким затвердила Положення, згідно з абзацом другим пункту 2.14 якого у разі відмови Райради укласти контракт з керівником суб'єкта господарювання (прийняття рішення про призначення) трудовий договір розривається на підставі пункту 1 статті 40 КЗпП України, а відповідно до пункту 4.6 у разі відмови Райради укласти контракт з керівником суб'єкта господарювання (прийняття рішення про призначення), у тому числі у випадках, передбачених пунктом 2.14 цього Положення, трудовий договір розривається на підставі пункту 1 статті 40 КЗпП України, про що Райрада приймає відповідне рішення.

Отже, виникнення спірних правовідносин обумовлено протиправними, на думку позивача, діями відповідача при вирішенні питання щодо затвердження рішенням від 30 листопада 2017 року № 172 окремих пунктів Положення (нормативно-

правового акта), яке в силу законодавчих приписів належить до його виключної компетенції як органу місцевого самоврядування, тому законність таких дій (бездіяльності) підлягає перевірці адміністративним судом.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що в цій справі відсутній трудовий спір, а дослідженню підлягають виключно владні управлінські дії та рішення органу місцевого самоврядування, які впливають на права та законні інтереси невизначеного кола осіб, відтак цей спір підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 жовтня 2019 року у справі № 807/300/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85111555>.

[Указ Президента України про звільнення з посади керівника Національної академії при Президентові України є актом індивідуальної дії і підлягає оскарженню в порядку адміністративного судочинства.](#)

[Ректор Національної академії при Президентові України призначається та звільняється з посади Президентом України, але не має статусу державного службовця відповідно до Закону України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу»](#)

11 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула апеляційну скаргу ОСОБА_1, який діє через адвоката Груньського Володимира Олеговича, на ухвалу Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 2 липня 2019 року в адміністративній справі за позовом ОСОБА_1 до Президента України, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача, – Національна академія державного управління при Президентові України (далі – Національна академія при Президентові України; Академія), про визнання протиправним і нечинним указу, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Зі змісту позовної заяви і доданих до неї матеріалів вбачається, що Президент України Указом від 31 серпня 2016 року № 375/2016 призначив ОСОБА_1 президентом Національної академії при Президентові України.

Указом Президента України від 05 квітня 2019 року № 105/2019 «Про звільнення ОСОБА_1 з посади президента Національної академії державного управління при Президентові України» (далі – Указ) ОСОБА_1 було звільнено з посади.

У травні 2019 року позивач звернувся до суду із позовними вимогами про визнання протиправним та нечинним Указу.

ОЦІНКА СУДУ

Президент України Указом від 21 вересня 2001 року № 850/2001 затвердив Положення про Національну академію державного управління при Президентові України (далі – Положення).

Згідно з пунктом 10 цього ж Положення Академію очолює ректор, якого призначає на посаду та звільняє з посади Президент України.

Відповідно до пункту 1 Указу Президента України від 20 січня 2010 року № 51 /2010 «Про внесення змін до Указу Президента України від 21 вересня 2001 року № 850» президент, перший віце-президент та віцепрезиденти Академії були державними службовцями. За положеннями пункту 6 розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу», який набув чинності 01 травня 2016 року, на працівників Національної академії державного управління при Президентові України, Національного інституту стратегічних досліджень, Інституту законодавства Верховної Ради України, які на день набрання чинності цим Законом є державними службовцями, поширюється дія цього Закону протягом двох років з дня набрання ним чинності.

Дія положень цього Закону на працівників названих установ втратила чинність 01 травня 2018 року. Отож, з цієї дати особи, які обіймали керівні посади Академії, не мали статусу державного службовця, зокрема й позивач.

У справі, що розглядається, оскаржується Указ Президента України, який стосується персональних суб'єктивних прав позивача. Не викликає сумнівів, що цей акт видав Президент України як орган державної влади в межах наданих йому Конституцією України владних повноважень.

Щонайменше такі акти можуть стати предметом скарги про їх скасування. У такому разі, якщо суд має перевірити, чи відповідає певний захід чи, приміром, акт про звільнення особи з посади керівника установи, підзвітної Президенту України, правовій нормі, то презюмується, що суд розглядає об'єктивний, публічний спір щодо незаконності акта. Якщо суд має забезпечити дотримання особистих прав скаржника, то у цьому разі йтиметься про суб'єктивний спір, прикладом якого є спори, що виникають з договірних правовідносин, чи спори про відшкодування шкоди.

Коли видавався Указ про звільнення позивача з посади керівника Національної академії при Президентові України, автор цього документа діяв і реалізовував насамперед функції публічного владного державного органу, оскільки тільки використання цих повноважень може призвести до видання акта і настання наслідків, пов'язаних з його видачею. Видання Указу за нормативним характером, суб'єктом видання, функціональними властивостями не відрізняється від Указу глави держави про створення Національної академії при Президентові України. Указ про створення Академії має ознаки нормативно-правового акта, на виконання положень якого Президент України й видав оскаржений Указ про звільнення позивача. Правове відношення Президента України відносно посади керівника Академії на рівні видання акта Президента України про звільнення керівника Академії з його посади не характеризується наявністю в них ознак трудового конфлікту, в якому глава держави виступає як роботодавець.

Усунути негативну дію акта Президента України особою, для якої він створив шкідливі наслідки, інакше як через визнання акта незаконним не існує. Визнати

підзаконний акт незаконним можна тільки в судовому порядку. Для цього створена система судів адміністративної юрисдикції і процедури, які належить застосовувати. У межах цієї системи встановлений компетентний суд із повноваженнями на визнання Указу Президента України незаконним.

Отож, наведені вище положення Конституції України, КАС України, нормативне визначення термінів нормативно-правового й індивідуального актів у контексті фактичних обставин цієї справи, дають підстави віднести оскаржуваний Указ до акта індивідуальної дії, який передбачає індивідуалізований припис Президента України щодо припинення виконання посадовою особою організаційно-розпорядчих обов'язків та консультативно-дорадчих функцій.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що право на оскарження індивідуального акта суб'єкта владних повноважень надано особі, щодо якої цей акт прийнятий або прав, свобод та інтересів якої він безпосередньо стосується, чи спрямований на виникнення певних юридичних наслідків. Це право має бути реалізоване в рамках адміністративного судочинства.

Від того, що на підставі закону позивач втратив статус державного службовця, не змінилися правове становище Президента України, його повноваження, обсяг владних функцій. Президент України не перестав бути публічною особою, не позбувся правоможності видавати обов'язкові до виконання акти та бути суб'єктом правовідносин, статус та ранг якого відносно фізичної чи юридичної особи, надає таким відносинам публічно-правового змісту та характеру. Очевидно, що у разі, коли конкретна особа, яка є державним службовцем чи не має такого статусу, оскаржує акт Президента України, то виникає публічний спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2019 року у справі № 9901/226/19 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84976009>.

3.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Спір за позовом суб'єкта господарювання про визнання недійсними електронних торгів з продажу майна (активів), на які накладено арешт у кримінальному провадженні, та укладеного на їх підставі договору купівлі-продажу цього майна є приватноправовим і з огляду на суб'єктний склад сторін підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

Визнання недійсними електронних торгів з продажу майна (активів), на які накладено арешт у кримінальному провадженні, протоколу їх проведення, а також укладеного на їх підставі договору купівлі-продажу є неналежними способами судового захисту порушених прав

01 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Фірма «Союз-Європа» ЛТД» до Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління

активами, одержаними від корупційних та інших злочинів та Товариства з обмеженою відповідальністю «ЮРС-Груп», за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Державного підприємства «Сетам» (далі – ДП «Сетам»), на стороні позивача – Товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) «Кононівський елеватор», про визнання недійсними електронних торгів та їх результатів за касаційною скаргою Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – Агентство) на постанову Північного апеляційного господарського суду від 12 грудня 2018 року та рішення Господарського суду міста Києва від 13 вересня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

10 жовтня 2017 року між Приватним підприємством «Едельвейс і К» (постачальник) і ТОВ «Фірма «Союз-Європа» ЛТД» (покупець) укладено договір поставки № 10/01-01, за умовами якого покупець набув право власності на зерно кукурудзи 3 класу.

25 жовтня 2017 року та 23 листопада 2017 року ТОВ «Фірма «Союз-Європа» ЛТД» (покладодавець) передало ТОВ «Кононівський елеватор» (зерновий склад) на зберігання зерно кукурудзи 3 класу загальною кількістю 134 776 кг. Така передача була здійснена на підставі попередньо укладеного договору складського зберігання сільськогосподарської продукції від 07 липня 2017 року № 07/07-0X.

06 грудня 2017 року слідчий суддя Київського районного суду міста Полтави ухвалою у кримінальній справі № 552/7979/17 (провадження № 1-кс/552/2487/17) задовольнив клопотання прокурора відділу нагляду за додержанням законів органами фіскальної служби управління нагляду за додержанням законів у кримінальному провадженні та координації правоохоронної діяльності Прокуратури Полтавської області про арешт майна та наклав арешт на спірне майно (зерно кукурудзи 3 класу у кількості 134 419 кг), заборонивши до завершення досудового розслідування та судового розгляду у кримінальному провадженні розпоряджатися ним, передав відповідне арештоване майно на відповідальне зберігання у приміщеннях, спорудах майнового комплексу, складах ТОВ «Кононівський елеватор» і поклав обов'язок зберігання на службових осіб цього товариства.

28 грудня 2017 року Апеляційний суд Полтавської області ухвалою у кримінальній справі № 552/7979/17 частково задовольнив апеляційну скаргу представника ТОВ «Кононівський елеватор», ухвалу слідчого судді Київського районного суду м. Полтави від 06 грудня 2017 року скасував у частині передачі зерна на зберігання ТОВ «Кононівський елеватор» і постановив у цій частині нову ухвалу, передавши спірне майно Агентству для здійснення заходів управління ним з метою забезпечення його збереження.

19 березня 2018 року на замовлення Агентства ДП «Сетам» провело електронні торги з продажу лота № 268238, а саме: зерна кукурудзи 3 класу у кількості 134 419 кг (спірне майно), переможцем яких із ціною продажу розміром

500 000,00 грн визнано ТОВ «ЮРС-Груп», про що складено протокол проведення електронних торгів від 19 березня 2018 року № 322276.

26 березня 2018 року між Агентством (продавець) і ТОВ «ЮРС-Груп» (покупець) було укладено договір купівлі-продажу зерна № 1, за умовами якого на підставі електронних торгів продавець зобов'язався на умовах та в порядку, що визначені цим договором, передати покупцю актив – спірне майно (зерно кукурудзи 3 класу у кількості 134 419 кг), а покупець зобов'язався на умовах та в порядку, що визначені цим договором, оплатити та прийняти актив.

На підставі договору купівлі-продажу зерна продавець передав, а покупець прийняв складські квитанції від 25 жовтня 2017 року № 567 та від 23 листопада 2017 року № 699, що підтверджується актом приймання-передавання від 26 березня 2018 року.

У подальшому ТОВ «Фірма «Союз-Європа» ЛТД» звернулося до Господарського суду міста Києва зі вказаним позовом про визнання недійсними зазначених електронних торгів та укладеного на їх підставі договору купівлі-продажу зерна.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції спору

Предметом позову в цій справі є визнання недійсними електронних торгів та договору купівлі-продажу спірного майна, укладеного на підставі цих торгів між Агентством (продавець) і ТОВ «ЮРС-Груп» (покупець), на підставі яких, за твердженням позивача, він втратив належне йому майно.

Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (далі – Закон № 772-VIII) визначає функції і повноваження Агентства, за змістом пункту 4 частини першої статті 9 та пункту 4 частини першої статті 10 якого Агентство виконує функції, зокрема, з організації здійснення заходів, пов'язаних з проведенням оцінки, веденням обліку та управління активами, з метою виконання яких, у тому числі, укладає цивільно-правові угоди з юридичними та фізичними особами з питань, пов'язаних з проведенням оцінки та управління активами.

Агентство як суб'єкт владних повноважень (центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом), реалізуючи державну політику у сфері управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні, може брати участь не лише в публічно-правових відносинах щодо здійснення ним владних управлінських функцій, а може бути й учасником відносин, які ґрунтуються на засадах юридичної рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності (приватноправових відносин), – під час здійснення Агентством діяльності з володіння, користування та/або розпорядження вказаними активами, належними фізичним чи юридичним особам, яка безпосередньо стосується виникнення, зміни або припинення прав таких осіб на ці активи.

З урахуванням викладеного, Велика Палата Верховного Суду вважає, що спір про визнання недійсними електронних торгів з продажу спірного майна (активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні) та укладеного на їх підставі

договору купівлі-продажу цього майна (активів) має розглядатися як спір, пов'язаний з порушенням цивільних прав ТОВ «Фірма «Союз-Європа» ЛТД» на відповідне майно, тобто є приватноправовим, а з огляду на суб'єктний склад сторін підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.

Щодо суті спору

Спір у цій справі виник у зв'язку з тим, що, на думку позивача, Агентство не вправі було відчужувати його майно, оскільки Апеляційним судом Полтавської області в межах кримінальної справи № 552/7979/17 покладено обов'язок на Агентство щодо управління рухомим майном шляхом забезпечення його збереження, а не шляхом продажу.

Водночас задоволення жодної з вимог, заявлених позивачем, не приведе до поновлення майнових прав позивача. Зазначене свідчить про те, що позивачем обрано неналежні способи захисту своїх порушених прав. Тому позовні вимоги не підлягають задоволенню.

За змістом статті 658 Цивільного кодексу України право продажу товару, крім випадків примусового продажу та інших випадків, встановлених законом, належить власникові товару. Якщо продавець товару не є його власником, покупець набуває право власності лише у випадку, якщо власник не має права вимагати його повернення.

Отже, якщо продавець продав товар, який належить іншій особі на праві власності, і при цьому продавець не мав права його відчужувати, то покупець не набуває права власності на товар, крім випадків, коли власник не має права вимагати його повернення. Зокрема, якщо майно за відплатним договором придбане в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), власник має право витребувати це майно від набувача лише у випадках, встановлених статтею 388 Цивільного кодексу України.

У випадках коли річ, що була предметом продажу, перебуваючи в чужому володінні, змінилася, була перероблена чи знищена, тобто не існує в натурі на момент подання позову, застосовуються зобов'язально-правові способи захисту права власності відповідно до положень глави 83 Цивільного кодексу України.

Такі ж способи захисту застосовуються й у випадку продажу речей, визначених родовими ознаками, оскільки із чужого незаконного володіння може бути витребувана лише індивідуально визначена річ.

Таким чином, якщо позивач вважає, що покупець (ТОВ «ЮРС-Груп») не набув права власності на отримане ним спірне майно, зокрема, тому, що покупець не є добросовісним набувачем, то він вправі скористатися передбаченими законодавством зобов'язально-правовими способами захисту права власності. Для застосування таких способів захисту немає потреби в оскарженні результатів електронних торгів або підписаного в подальшому договорі купівлі-продажу зерна.

В іншому випадку позивач може вдатися до такого способу захисту, як відшкодування завданої йому майнової шкоди (зокрема, заподіяної продажем майна за ціною, нижчою від ринкової) та моральної шкоди (частина третя статті 388

Цивільного кодексу України). Відповідачами за цим позовом можуть бути особи, з вини яких така шкода була заподіяна.

Якщо ж покупець ще не отримав продане майно позивача, то позивач може запобігти виконанню договору купівлі-продажу, укладеного одним із відповідачем з перевищенням повноважень, шляхом застосування способу захисту, передбаченого частиною другою статті 386 Цивільного кодексу України, звернувшись до суду з вимогою про заборону відповідачам вчиняти дії щодо передання майна продавцем покупцю, мотивуючи свою вимогу відсутністю у продавця права на продаж майна.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 жовтня 2019 року у справі № 910/3907/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84788862>.

3.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

Спір за позовом спадкоємця колишнього учасника товариства до такого товариства щодо законності рішення загальних зборів про виключення спадкодавця із числа учасників товариства не є корпоративним, а тому підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

11 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Агрофірма Маяк» (далі – СТОВ «Агрофірма Маяк»), ОСОБА_2, Маловисківської міської ради Кіровоградської області, третя особа – ОСОБА_3, про визнання недійсним і скасування рішення учасника та рішення загальних зборів, скасування державної реєстрації, визнання права на частку в майні, за касаційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу Кропивницького апеляційного суду від 23 січня 2019 року, і прийняла постанову, у якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Батько ОСОБА_1 (позивач) – ОСОБА_6 володів 15 частками у статутному капіталі СТОВ «Агрофірма Маяк». У березні ОСОБА_6 стало відомо про те, що 20 лютого 2017 року один із учасників товариства (ОСОБА_2) прийняв одноособове рішення про виключення із цього товариства інших учасників у зв'язку з несплатою ними внесків до статутного капіталу та оголосив про проведення загальних зборів товариства на 06 березня 2017 року для затвердження прийнятого рішення. 06 березня 2017 року була проведена державна реєстрація змін до установчих документів товариства щодо зміни складу учасників.

ОСОБА_6 помер, спадкоємцем першої черги після його смерті, який прийняв спадщину, є його син – ОСОБА_1.

Посилаючись на те, що виключення ОСОБА_6 зі складу учасників було проведено з порушенням вимог чинного законодавства, а також на те, що ОСОБА_6 за життя звертався до господарського суду за захистом своїх корпоративних прав, проте провадження у справі було припинено на підставі пункту 6 частини 1 статті 80 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), у зв'язку з тим,

що спірні правовідносини не допускають правонаступництва, ОСОБА_1 як спадкоємець ОСОБА_6 просив задовольнити позов.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною п'ятою статті 147 ЦК України (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) закріплено право учасників ТОВ або ТДВ передбачити у статуті товариства необхідність отримання згоди інших учасників товариства на перехід частки у статутному капіталі до спадкоємця фізичної особи або правонаступника юридичної особи.

Після набуття частки в статутному капіталі у спадкоємців (правонаступників) виникає переважне право вступу до цього товариства, передбачене статтею 55 Закону України «Про господарські товариства» (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин), проте у цьому разі не йдеться про автоматичне набуття такими спадкоємцями права участі в товаристві.

Прийняття рішення про вступ спадкоємця (правонаступника) до складу учасників ТОВ (ТДВ) належить до компетенції загальних зборів учасників товариства. Отже, лише після прийняття вищим органом ТОВ (ТДВ) позитивного рішення спадкоємець (правонаступник) частки у статутному капіталі може стати учасником відповідного товариства. У свою чергу, товариство може відмовитися від прийняття спадкоємця (правонаступника) до складу учасників. Чинне законодавство не обмежує ТОВ (ТДВ) у такому праві.

У разі відмови правонаступника (спадкоємця) від вступу до ТОВ (ТДВ) або відмови товариства у прийнятті до нього правонаступника (спадкоємця) йому видається у грошовій або натуральній формі частка у майні, яка належала померлому учаснику, реорганізованій або ліквідованій юридичній особі (спадкодавцю), вартість якої визначається на день реорганізації або ліквідації (смерті) учасника. У цих випадках розмір статутного капіталу товариства підлягає зменшенню.

З аналізу положень законодавства, чинних на момент виникнення спірних правовідносин, та установчих документів ТОВ «Агрофірма Маяк» можна зробити висновок про те, що до спадкоємця учасника товариства, у тому числі й колишнього, переходить, зокрема, право на оскарження рішення загальних зборів про виключення спадкодавця із числа учасників товариства, проте корпоративні права лише фактом спадкування ним не набуваються.

У даному випадку ОСОБА_1 не був учасником товариства та відповідно до положень статей 1218, 1219 ЦК України не успадкував цього статусу після смерті батька, що вказує на відсутність корпоративних правовідносин між СТОВ «Агрофірма Маяк» та спадкоємцем ОСОБА_6 ОСОБА_1.

Таким чином, ОСОБА_1 як спадкоємець (правонаступник) ОСОБА_6 має перешкоди у захисті своїх прав та інтересів у порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2019 року у справі № 392/1213/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84975970>.

Спiр за позовом власника квартири про скасування рiшення мiської ради щодо надання третiй особi дозволу на проведення реконструкцiї такої квартири пiдлягає розгляду в порядку цивiльного судочинства

4 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 (далі – позивач) до Костопiльської мiської ради Рiвненської облaстi (далі – Костопiльська мiська рада), третя особa, яка не заявляє самостiйних вимог щодо предмета спору, – ОСОБА_2 (далі – третя особa), про визнання недiйсним i скасування рiшення за касацiйною скаргою позивача на постанову Рiвненського апеляцiйного суду вiд 28 березня 2019 року, i прийняла постанову, в якiй зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

8 листопада 2004 року позивач набув у власнiсть квартиру № 2. До вказаної дати власником квартири № 2 був ОСОБА_3. Третя особa є власником квартири № 1. Позивач i третя особa є сусiдами та сумiжними землевласниками.

18 серпня 2008 року третя особa звернулася до Костопiльської мiської ради iз заявою про надання дозволу на реконструкцiю квартири № 2.

2 вересня 2008 року виконавчий комiтет Костопiльської мiської ради прийняв оскаржене рiшення, згiдно з яким надав третiй особi дозвiл на проведення реконструкцiї квартири № 2.

Костопiльська мiська рада прийняла оскаржене рiшення, зокрема, з урахуванням згоди ОСОБА_3, який на час прийняття оскарженого рiшення не був власником квартири.

Оскарженим рiшенням порушуються права, свободи й iнтереси позивача щодо володiння, користування та розпорядження належною позивачевi квартирою.

ОЦIНКА СУДУ

Предметом спору є визнання недiйсним i скасування рiшення органу мiсцевого самоврядування, який надав третiй особi дозвiл на реконструкцiю квартири, належної позивачу.

Тобто, позивач оскаржує рiшення суб'єкта владних повноважень, яке фактично стосується права третьої особи, з пiдстав порушення прав позивача як власника квартири у житловому будинку та земельної дiлянки. Цей спiр стосується не стiльки правомiрностi дiй суб'єкта владних повноважень щодо надання дозволу на реконструкцiю квартири № 2, скiльки правомiрностi здiйснення третьою особою реконструкцiї квартири № 1 без згоди позивача.

Враховуючи те, що управлiнськi дiї вiдповідача мали наслiдком створення перешкоди у реалiзацiї цивiльного права позивача на володiння, користування та розпоряджання його майном, спiр позивача з вiдповiдачем не стосується захисту прав, свобод та iнтересiв у сферi публiчно-правових вiдносин вiд порушень з боку суб'єкта владних повноважень, тобто не є публiчно-правовим.

З огляду на викладене необгрунтованими є висновки апеляцiйного суду щодо вiдсутностi у цiй справi спору про цивiльне право позивача. Тому Велика Палата

Верховного Суду погоджується з доводами касаційної скарги про те, що справу треба розглядати за правилами цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2019 року № 564/2064/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84941741>.

Спир за позовом колективного сільськогосподарського підприємства про скасування рішення органу місцевого самоврядування про відмову в реєстрації та видачі свідоцтва про право власності на майновий пай члена такого підприємства підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

16 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Сільськогосподарського виробничого кооперативу «Всеукраїнський кооператив Надія» (далі – СВК «ВК Надія») на ухвалу Другого апеляційного адміністративного суду від 06 лютого 2019 року у справі № 2040/5159/18 за позовом СВК «ВК Надія» до Огіївської сільської ради Сахновщинського району Харківської області (далі – Сільрада), за участю Сільськогосподарського виробничого кооперативу «Україна» (далі – СВК «Україна»), про визнання неправомірним і скасування рішення, зобов'язання вчинити дії, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

02 травня 2018 року позивач звернувся до Сільради із заявою, у якій просив зареєструвати та видати свідоцтво про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства для СВК «ВК Надія» в особі голови кооперативу ОСОБА_1 на суму 220 тис. 71 грн. До заяви позивач додав договори купівлі-продажу майнового паю в кількості 69 штук та свідоцтва про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства в кількості 69 штук.

Також до заяви були додані такі документи: копія протоколу № 1 установчих зборів СВК «ВК Надія»; копія паспортних даних ОСОБА_1 та картка фізичної особи – платника податків про присвоєння ідентифікаційного номера; копія Статуту СВК «ВК Надія»; виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань СВК «ВК Надія».

Листом від 31 травня 2018 року за № 45 Сільрада відмовила позивачу в реєстрації та видачі свідоцтва про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства.

Фактичною підставою такої відмови відповідач визначив те, що відповідно до листа Міністерства аграрної політики України від 20 квітня 2005 року № 37-17-2/5492 з питань оформлення викупу майнових паїв до договорів купівлі-продажу майнового паю обов'язково додаються копії договору про спільне володіння, користування і розпорядження майном, що знаходиться у спільній (частковій) власності та акт приймання-передачі майна співвласниками від підприємства- правонаступника, рішення зборів співвласників про продаж часток у спільній власності. Проте позивач,

крім статутних документів, надав лише договори купівлі-продажу та свідоцтва про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства (майнові сертифікати).

Вважаючи рішення незаконним, а дії відповідача щодо відмови в реєстрації та видачі свідоцтва про право власності на майнові паї протиправними, позивач звернувся до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Матеріалами справи встановлено, що предметом позову в цій справі є відмова Сільради в реєстрації та видачі позивачу свідоцтва про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства, оформлена листом від 31 травня 2018 року № 45 (а. с. 12, т. 1).

Відповідно до договорів купівлі-продажу майнового пая, укладених між громадянами – членами СВК «Україна» та СВК «ВК Надія» в особі голови ОСОБА_1, свідоцтв про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства позивач придбав у власність 69 часток у належних продавцям майнових паїв СВК «Україна» (а. с. 54–187, т. 1).

СВК «Україна» при оскарженні рішення суду першої інстанції в апеляційному порядку в доводах апеляційної скарги зазначив, що при укладенні вказаних вище договорів купівлі-продажу було порушено його переважне право на придбання часток майнових паїв, що належать до його пайового фонду, а відтак є невирішений спір щодо майна.

Вказане свідчить про наявність у СВК «ВК Надія», СВК «Україна» та громадян – членів СВК «Україна» спору про право на майнові паї, що виключає можливість вирішення заявлених у справі вимог у порядку адміністративного судочинства.

З огляду на викладене Другий апеляційний адміністративний суд дійшов обґрунтованого висновку про наявність правових підстав для закриття провадження в адміністративній справі.

Суд апеляційної інстанції належним чином визначив характер спору, суб'єктний склад спірних правовідносин, предмет та підстави заявлених вимог, унаслідок чого дійшов обґрунтованого висновку щодо належності спору до юрисдикції цивільного суду, а отже, доводи касаційної скарги про те, що цей спір має розглядатися саме в порядку адміністративного судочинства є безпідставними.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року у справі № 2040/5159/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85239011>.

Спір за позовом міської ради про приведення самочинно реконструйованого об'єкта нерухомості до попереднього стану, зумовлений необхідністю захисту права комунальної власності територіальної громади на земельну ділянку, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Одеської міської ради (далі також – позивач) до ОСОБА_1 (далі також –

відповідачка) про звільнення самовільно зайнятої земельної ділянки шляхом приведення самочинно реконструйованої квартири у відповідність до технічної документації за касаційною скаргою позивача на ухвалу Київського районного суду м. Одеси від 10 жовтня 2018 року і постанову Апеляційного суду Одеської області від 11 грудня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИ

5 липня 2017 року Управління державного архітектурно-будівельного контролю (далі – ДАБК) Одеської міської ради зареєструвало відповідачці повідомлення № ОД 061171861229 про початок виконання будівельних робіт щодо об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними наслідками (СС1) (далі – повідомлення), із реконструкції квартири під нежитлове приміщення без зміни геометричних розмірів фундаментів у плані.

У повідомленні відповідачка вказала, що містобудівні умови й обмеження земельної ділянки не вимагаються та не зазначила, на підставі яких документів, використовує земельну ділянку.

Під час перевірки Управління ДАБК Одеської міської ради встановило, що «виконуються будівельні роботи з реконструкції кв. АДРЕСА_1, шляхом влаштування фундаменту на прибудинковій території будинку до фасадної стіни даної квартири із подальшим влаштуванням прибудови», «влаштовано фундамент під прибудову із внутрішньодворової сторони вищевказаного будинку».

Відповідачка навела недостовірні дані у повідомленні, чим порушила частину восьму статті 36 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Позивач не передавав відповідачці у власність або у користування земельну ділянку, на якій розташована самочинно реконструйована квартира.

Відповідачка виконує будівельні роботи за відсутності відповідної технічної документації на будівництво.

20 липня 2017 року Управління ДАБК Одеської міської ради видало наказ № 01-13/268, яким скасувало право відповідачки на початок виконання будівельних робіт, набуте на підставі повідомлення.

Відповідачка має привести квартиру до попереднього стану, оскільки розпочала реконструкцію на земельній ділянці комунальної власності за відсутності документації, необхідної для будівництва.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з частиною третьою статті 375 ЦК України право на забудову власник реалізує за умови додержання архітектурних, будівельних, санітарних, екологічних та інших норм і правил, а також за умови використання земельної ділянки за її цільовим призначенням.

Право на забудову земельної ділянки реалізується її власником або користувачем за умови використання земельної ділянки відповідно до вимог містобудівної документації (частина четверта статті 26 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» у редакції, чинній на час подання позову).

Відповідно до частини четвертої статті 376 ЦК України, якщо власник (користувач) земельної ділянки заперечує проти визнання права власності

на нерухоме майно за особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво на його земельній ділянці, або якщо це порушує права інших осіб, майно підлягає знесенню особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, або за її рахунок.

Позивач у позові зазначав, що самовільно зайняту відповідачкою земельну ділянку, на якій розташований об'єкт самочинного будівництва, слід звільнити. Позов обґрунтував порушенням вимог статей 319, 375, 376 ЦК України, статей 12, 80, 83 Земельного кодексу України, статті 26 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» у редакції, чинній на час звернення до суду.

Отже, позов про знесення самочинного будівництва позивач аргументував не реалізацією передбачених законами України повноважень суб'єкта владних повноважень щодо здійснення державного контролю за дотриманням законодавства у сфері містобудівної діяльності, а необхідністю захисту права комунальної власності на земельну ділянку, що підтверджує приватноправовий характер спірних правовідносин.

Здійснення означеного державного контролю означає обов'язковість прийнятих за його результатами рішень для підконтрольного суб'єкта, що підтверджує владно-управлінський характер, а відтак і публічно-правову природу таких правовідносин. Натомість Одеська міська рада в межах наданих їй законами повноважень відповідного контролю не здійснювала, рішень, обов'язкових для виконання відповідачкою, не приймала, приписів про усунення порушень не видавала, а спір, який є предметом цього судового розгляду, пов'язаний із вирішенням питання щодо речового права (близькі за змістом висновки щодо юрисдикції суду викладені у постановках Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 639/6261/13-ц, від 7 серпня 2019 року у справі № 523/11508/18).

З огляду на суб'єктний склад учасників спору, предмет і підставу позову, а також характер спірних правовідносин Велика Палата Верховного Суду вважає, що цей спір слід розглядати за правилами цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 520/9253/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85295677>.

4. Вимоги, які не підлягають розгляду в судовому порядку

Спір між первинною профспілковою організацією та роботодавцем щодо визнання недійсним окремого пункту колективного договору є колективним трудовим спором, до якого застосовується примирно-третейський порядок вирішення, визначений Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)»

1 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Державного підприємства «Адміністрація морських портів України» до Професійної спілки робітників морського транспорту «Одеського морського порту»

(далі – Профспілка) про визнання недійсним пункту колективного договору за касаційною скаргою Державного підприємства «Адміністрація морських портів України» (далі – Підприємство) на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 06 березня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Між роботодавцем – Підприємством в особі начальника Одеської філії Підприємства Соколова М. Ю. та Профспілкою (яка уповноважена представляти інтереси найманих працівників Підприємства), в особі голови Профспілки Зайкова В. Н. було укладено колективний договір на 2016-2018 роки, який затверджений на конференції трудового колективу 22 січня 2016 року та вступає в силу з 12 квітня 2016 року. Цей договір зареєстрований Департаментом праці та соціальної політики Одеської міської ради 10 травня 2016 року за № 08/158-023.

Згідно з пунктом 2.12 указанного договору Підприємство своєчасно інформує Профспілку про економічний та фінансовий стан підприємства, про всі зміни в організації виробництва та праці, оплати праці, планах соціального розвитку ОФ ДП «АМПУ», що готуються не менше, ніж за 2 місяці. Підприємство зобов'язано приймати рішення з питань, що стосуються змін в організації виробництва і праці, трудових, соціально-економічних прав та інтересів працівників виключно за погодженням з Профспілкою, з дотриманням чинного законодавства, умов Генеральної, Галузевої угод і цього договору.

Звертаючись з позовом, Підприємство вказало, що положення пункту 2.12 колективного договору виходять за межі компетенції сторін цього договору та регулюють порядок здійснення господарської діяльності, тому мають бути визнані судом недійсними.

ОЦІНКА СУДУ

Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» окремо встановлено особливу процедуру розгляду розбіжностей, що виникли між сторонами соціально-трудова (колективних) відносин.

Зокрема, статтю 7 указанного Закону передбачено, що розгляд колективного трудового спору (конфлікту) з питань укладення чи зміни колективного договору, угоди здійснюється примирною комісією, а в разі неприйняття рішення у строки, установлені статтю 9 цього Закону – трудовим арбітражем.

Судовий порядок розгляду колективних трудових спорів (конфліктів) процесуальним законодавством та Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» передбачено у таких випадках: розгляд заяви власника або уповноваженого ним органу про визнання страйку незаконним (стаття 23 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)»); розгляд заяви Національної служби посередництва і примирення про вирішення колективного трудового спору (конфлікту) у випадках, передбачених статтю 24 цього Закону, і коли сторонами не враховано рекомендації Національної служби посередництва і примирення щодо вирішення колективного трудового спору (конфлікту) (стаття 25 вказаного Закону); оскарження профспілками

неправомірних дій або бездіяльності посадових осіб, винних у порушенні умов колективного договору чи угоди (частина п'ята статті 20 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»); невиконання роботодавцем обов'язку щодо створення умов діяльності профспілок, регламентованих колективним договором (частини друга, четверта статті 42 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»).

Зі змісту позовної заяви вбачається, що предметом позову є визнання недійсним пункту колективного договору, тобто позивач ставить питання про зміну укладеного колективного договору.

Колективні трудові спори, на відміну від індивідуальних – це спори непозовного провадження між найманими працівниками, трудовим колективом (профспілкою) і власником чи уповноваженим ним органом, в яких йдеться про зіткнення інтересів сторін трудових правовідносин. А тому, до таких спорів застосовується примирно-третейський порядок вирішення, правовий механізм якого визначено Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)».

Така позиція відповідає висновкам Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладеним у постанові від 29 травня 2019 року у справі № 479/58/19 (провадження № 61-7495св19), під час розгляду спорів у подібних правовідносинах, відступати від яких Велика Палата Верховного Суду не вбачає правових підстав.

З огляду на викладене, рішення судів попередніх інстанцій про закриття провадження у справі є обґрунтованими, проте вони мали б бути мотивованими наведеними вище аргументами щодо неможливості вирішення в судовому порядку колективних трудових спорів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 жовтня 2019 року у справі № 916/2721/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84788861>.

Вимога про встановлення факту виходу зі складу учасників товариства не підлягає судовому розгляду, оскільки законом передбачено спеціальний порядок підтвердження набуття та припинення корпоративних прав. Учасник товариства може звернутися до господарського суду з позовом про зобов'язання товариства до державної реєстрації змін в установчих документах товариства у зв'язку зі зміною у складі учасників товариства

2 жовтня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за заявою ОСОБА_1, заінтересовані особи: Товариство з обмеженою відповідальністю «МБР-Трейд», Національне антикорупційне бюро України, про встановлення факту виходу зі складу учасників Товариства з обмеженою відповідальністю «МБР-Трейд», за касаційною скаргою представника ОСОБА_1 – ОСОБА_2 на ухвалу Вінницького міського суду Вінницької області від 06 лютого

2018 року та постанову Апеляційного суду Вінницької області від 17 квітня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

У жовтні 2012 року ОСОБА_1 (позивач) заснував та став єдиним учасником ТОВ «МБР-Трейд», а восени 2014 року був обраний народним депутатом до Верховної Ради.

Нотаріально посвідченою заявою від 21 листопада 2014 року ОСОБА_1 передав 100 % статутного капіталу ТОВ «МБР-Трейд» ОСОБА_3

Посилаючись на те, що відомості про його виключення зі складу учасників ТОВ «МБР-Трейд» не були внесені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, ОСОБА_1 просив встановити факт його виходу зі складу учасників цього товариства.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 3 частини першої статті 116 ЦК України, частиною першою статті 88 ГК України та пунктом «в» частини першої статті 10 Закону № 1576-XII (у редакції на час виникнення спірних правовідносин) передбачено, зокрема, право учасника вийти в передбаченому установчими документами порядку зі складу товариства.

Вихід зі складу учасників товариства не пов'язується ні з рішенням зборів учасників, ні з внесенням змін до установчих документів товариства. У зв'язку з цим моментом виходу учасника з товариства є дата подачі ним заяви про вихід відповідній посадовій особі товариства або вручення заяви цим особам органами зв'язку. Положення установчих документів, які обмежують чи забороняють право на вихід учасника з товариства, є незаконними.

Відповідно до статті 7 Закону № 1576-XII (у редакції на час виникнення спірних правовідносин) зміни, які сталися в установчих документах товариства і які вносяться до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, підлягають державній реєстрації за тими ж правилами, що встановлені для державної реєстрації товариства. Товариство зобов'язане протягом трьох робочих днів з дати прийняття рішення про внесення змін до установчих документів повідомити орган, що провів реєстрацію, для внесення необхідних змін до державного реєстру.

З аналізу наведених вище положень законодавства вбачається, що існує певний порядок для виходу особи зі складу учасників товариства, заключним кроком у якому є реєстрація такого виходу у державному реєстрі.

У разі, якщо товариство не вчиняє дії у зв'язку з поданням учасником заяви про вихід з товариства (не вирішується питання про внесення змін до установчих документів товариства, про їх державну реєстрацію), учасник товариства вправі звернутися до господарського суду з позовом про зобов'язання товариства до державної реєстрації змін в установчих документах товариства у зв'язку зі зміною у складі учасників товариства на підставі статті 7 Закону № 1576-XII.

Крім того, встановлення юридичного факту виходу особи зі складу учасників товариства не входить до компетенції суду, оскільки для підтвердження набуття та припинення корпоративних прав існує певний порядок, який включає внесення

відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, і встановлення такого факту судом підміняло б по суті дії державного реєстратора.

Разом з тим, спори, пов'язані із виходом учасника з товариства, носять характер корпоративних та відповідно до статті 12 ГПК України (у редакції, чинній на час звернення до суду) та статті 20 цього Кодексу (у редакції, чинній на час розгляду справи апеляційним судом) повинні розглядатися в порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 жовтня 2019 року у справі № 127/16567/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84788871>.

Позовні вимоги про визнання протиправним і скасування рішення виконавчого комітету міської ради про затвердження акта з визначення й відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам не підлягають судовому розгляду

11 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Приватного підприємства «Легатто» (далі – ПП «Легатто») на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 листопада 2018 року у справі за позовом ПП «Легатто» до виконавчого комітету Охтирської міської ради (далі – Виконком, Міськрада відповідно) про визнання протиправним і скасування рішення, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Відповідно до витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців одним із видів економічної діяльності ПП «Легатто» є надання в оренду й експлуатація власного чи орендованого нерухомого майна.

Згідно зі свідоцтвом про право власності на нерухоме майно від 15 листопада 2010 року позивачу належить на праві приватної власності із часткою 1/1 нежитлове приміщення (аптека) загальною площею 77,0 кв. м, що розташоване за адресою: Сумська обл., м. Охтирка, пл. Леніна, 3. Це приміщення відповідно до договору оренди нежитлового приміщення від 01 грудня 2016 року № 01/12/16/4 передано у строкове платне користування ТОВ «Чернігівська фармацевтична компанія».

Рішенням Виконкому від 20 грудня 2017 року № 201 затверджено акт з визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам від 15 листопада 2017 року № 02/09/17, підставою якого зазначено недоотримання доходів територіальною громадою за час фактичного користування ПП «Легатто» земельною ділянкою площею 0,0118 га (3/100 від 0,3459 га), що розташована за вказаною вище адресою, та зобов'язано позивача відшкодувати визначені збитки в розмірі 10 тис. 215 грн 87 коп. не пізніше одного місяця з дня прийняття рішення.

Вважаючи вказане рішення відповідача протиправним, ПП «Легатто» звернулося до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною третьою статті 157 ЗК України встановлено, що порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам устанавлюється Кабінетом Міністрів України.

За змістом пункту 2 Порядку визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 року № 284 розміри збитків визначаються комісіями, створеними Київською та Севастопольською міськими, районними державними адміністраціями, виконавчими комітетами міських (міст обласного значення) рад. Результати роботи комісій оформляються відповідними актами, що затверджуються органами, які створили ці комісії.

Аналіз наведених норм законодавства дає підстави для висновку, що Виконком, вважаючи, що ПП «Легатто» завдало власнику земельної ділянки (територіальній громаді м. Охтирки) збитки у вигляді неодержаних доходів, мав право та повноваження скласти акт з визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам, а також затвердити його відповідним рішенням.

Оспорюваним рішенням Виконкому, зокрема, затверджено акт з визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам, розмір збитків, завданих ПП «Легатто» внаслідок користування земельною ділянкою, а також доручено відділу земельних відносин Міськради підготувати позовну заяву до суду про відшкодування збитків суб'єктом господарювання у разі несплати ним у місячний термін з дня прийняття спірного рішення збитків, визначених актом.

Таким чином, повноваження Виконкому у цьому випадку обмежуються лише обчисленням розміру збитків у встановленому порядку, а стосовно відшкодування виявлених збитків, то вони не можуть бути примусово відшкодовані на підставі рішення відповідача, оскільки такі збитки відшкодовуються у добровільному порядку або шляхом звернення до суду з відповідним позовом.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що оскаржуване рішення Виконкому не створює жодних правових наслідків для ПП «Легатто», а тому не може порушувати його права чи інтереси, що на підставі наведених вище положень частини першої статті 5 КАС України унеможлиблює розгляд таких вимог у порядку адміністративного судочинства.

Разом з цим суд апеляційної інстанції помилково зазначив, що цей спір підлягає вирішенню за правилами господарського судочинства.

Як зазначено вище, оскаржуване ПП «Легатто» рішення Виконкому від 20 грудня 2017 року № 201 на момент звернення з цим позовом до суду не порушує прав, свобод або інтересів позивача, що унеможлиблює заявлення позовних вимог про визнання протиправним і скасування такого рішення не лише в порядку адміністративного, а й іншого виду судочинства.

Обраний позивачем спосіб захисту прав шляхом подання позову про визнання протиправним і скасування рішення Виконкому про затвердження акта з визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам, а також розміру

таких збитків, завданих унаслідок користування земельною ділянкою, сам по собі не сприяє ефективному відновленню порушеного права.

При цьому Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що в разі незгоди позивача з рішенням Виконкому про затвердження акта з визначення збитків власнику землі та невиконання в добровільному порядку цього рішення орган місцевого самоврядування має право звернутися до господарського суду з позовом до ПП «Легатто» про відшкодування збитків. Саме в такому випадку при вирішенні позову Виконкому буде перевірена в судовому порядку правомірність визначення цим органом збитків власнику землі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2019 року у справі № 826/1773/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84975980>.

5. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

1. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 01 жовтня 2019 року

Справа № 367/6231/16-ц (провадження № 14-529цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до ТОВ «Євразіябуд Трейд», ДП «Інформаційний центр» МІОУ, ВДВС Ірпінського МІОУ в м. Ірпінь, треті особи: приватний нотаріус Ірпінського міського нотаріального округу Нельзін М. С., виконавчий комітет Ірпінської міської ради Київської області.

Суддя-доповідач: Пророк В. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Опис: Колегія суддів КЦС вважає за необхідне відступити від висновків Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, згідно з яким частка у праві спільної часткової власності є самостійним об'єктом цивільних прав, яка може бути об'єктом продажу з публічних (електронних) торгів, передачі стягувачу в рахунок погашення боргу, без її виділу в натурі з об'єкта нерухомого майна.

2. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 01 жовтня 2019 року

Справа № 242/4741/16-ц (провадження № 14-515цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до Селидівського міського управління юстиції у Донецькій області.

Суддя-доповідач: Пророк В. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку колегії суддів КЦС, існує виключна правова проблема, яка полягає в існуванні різних підходів у практиці Верховного Суду щодо визначення належного відповідача у справах про відшкодування шкоди, завданої органами

державної влади, їх посадовою або службовою особою. Зокрема, чи є необхідним залучення до розгляду таких справ Державної казначейської служби України, як сторони спору, яка має здійснювати відшкодування за порушені права позивачів від імені держави у разі присудження такого відшкодування.

3. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 02 жовтня 2019 року

Справа № 917/1739/17 (провадження № 12-161гс19).

Сторони: Кременчуцька міська рада Полтавської області до Фізичної особи – підприємця Трохимчук Марини Сергіївни.

Суддя-доповідач: Уркевич В. Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновків Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду та Верховного Суду України щодо можливості самостійного застосування судом для прийняття рішення саме тих норм матеріального і процесуального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини (у тому випадку, якщо це призводить до зміни предмета позову та/або обраного позивачем способу захисту).

За позицією КГС, обґрунтування позову певними правовими нормами, як і посилання на фактичні обставини справи та визначення предмету спору, процесуальним законом покладено саме на позивача, у зв'язку з чим у відповідача у справі виникають певні правомірні очікування, оскільки реалізація його прав на захист проти позову перебуває у прямому причинно-наслідковому зв'язку з правовими підставами, викладеними саме позивачем, а не тими, що можуть бути додатково самостійно визначені судом.

4. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 жовтня 2019 року

Справа № 305/2082/14-ц (провадження № 14-557цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до ТОВ «Кредитні ініціативи», приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Чуловського Володимира Анатолійовича, третя особа: відділ державної виконавчої служби Рахівського районного управління юстиції Закарпатської області

Суддя-доповідач: Пророк В. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: Колегія суддів КЦС вважає за необхідне відступити від правового висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, зокрема, статті 88 Закону України «Про нотаріат», згідно з яким наявність іншого судового

спору в суді за позовом кредитора до боржника спростовує висновок про безспірність заборгованості боржника, а, отже, свідчить про неправомірність вчинення виконавчого напису.

5. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 жовтня 2019 року

Справа № 757/63985/16 (провадження № 14-556цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до Пенсійного фонду України, Державної казначейської служби України, третя особа: Управління Пенсійного фонду України в Жовтневому районі міста Харкова

Суддя-доповідач: Пророк В. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку ВСУ, відповідно до якого збитки, які полягають у нарахуванні щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці у розмірі, меншому за той, на який він мав право у зв'язку з обійманням адміністративної посади голови суду, є упущеною вигодою у розумінні положень частини другої статті 22 ЦК України.

6. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 жовтня 2019 року

Справа № 145/1330/17 (провадження № 14-549цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до ТОВ «Агро Інвест Україна», треті особи: ОСОБА_2, орган опіки і піклування Тиврівської районної державної адміністрації Вінницької області

Суддя-доповідач: Пророк В. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку щодо застосування підпункту 15.5 пункту 1 Розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України, оскільки відсутність на даний час Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи не створює перешкоди учасникам провадження та апеляційному суду в поданні та прийнятті апеляційних скарг у паперовій формі безпосередньо до апеляційних судів.

7. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 жовтня 2019 року

Справа № 361/7543/17 (провадження № 14-546цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3

Суддя-доповідач: Пророк В. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку ВСУ щодо одночасного задоволення вимог про стягнення боргу за основним зобов'язанням зі зверненням стягнення на предмет іпотеки, оскільки одночасне стягнення заборгованості зі зверненням стягнення на предмет іпотеки є фактично подвійним стягнення суми заборгованості, яка підлягає виплаті кредиторю.

8. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 жовтня 2019 року

Справа № 378/596/16-ц (провадження № 14-545цс19).

Сторони: ТОВ «Журавльське» до ТОВ «Інтерагроінвест», ОСОБА_1 (всього 76 відповідачів)

Суддя-доповідач: Пророк В. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Опис: На думку колегії суддів КЦС ВС, позовна вимога про визнання договорів оренди землі поновленими є належним способом захисту порушеного права орендаря, у зв'язку з чим виникла необхідність відступити від висновку, викладеного у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 19 березня 2019 року у справі № 908/2484/17.

9. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 жовтня 2019 року

Справа № 904/4507/18 (провадження № 12-171гс19).

Сторони: ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» до ТОВ «БІО ЕКСПОРТ», за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Радушненської селищної ради

Суддя-доповідач: Рогач Л. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: За висновками КГС ВС виключна правова проблема полягає у відсутності чітких правових підходів у питанні можливості віднесення до судових витрат, які розподілені за результатами розгляду спору, бонусів, передбачених договором про надання правничої допомоги, залежно від результатів розгляду справи, тобто так званого «гонорару успіху».

10. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 жовтня 2019 року

Справа № 629/847/15-к (провадження № 13-70кс19).

за касаційними скаргами прокурора, потерпілих ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4 на вирок Лозівського міськрайонного суду Харківської області від 7 липня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Харківської області від 29 березня 2018 року щодо ОСОБА_5

Суддя-доповідач: Антонюк Н. О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку колегії суддів ККС ВС, є два питання, які становлять виключну правову проблему: по-перше, відсутність механізму для можливості відступу від висновку щодо застосування права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні об'єднаної палати Касаційного кримінального суду; по-друге, визначення обсягу повноважень прокурорів при оскарженні судових рішень як у касаційному, так і апеляційному порядку.

11. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 жовтня 2019 року

Справа № 904/968/18 (провадження № 12-174гс19).

Сторони: ТОВ «Седна-Агро» до ТОВ «СФ «Агростар»

Суддя-доповідач: Рогач Л. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного в ухвалі КЦС ВС від 08 серпня 2019 року у справі №149/1120/19, згідно з яким на право оренди земельної ділянки, як майнове право, належне боржнику-орендарю, може бути накладено арешт у виконавчому провадженні для забезпечення виконання рішення суду про стягнення заборгованості.

12. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 жовтня 2019 року

Справа № 910/10647/18 (провадження № 12-175гс19).

Сторони: Компанія «Джамзако Лімітед» до ТОВ «ТКЗ», за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ТОВ «Тіара Компані».

Суддя-доповідач: Рогач Л. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правових висновків КЦС ВС, які закріплюють правило виключної підсудності щодо позовів, що виникають з приводу нерухомого майна (частина третя статті 30 ГПК України, частина перша статті 30 ЦПК України) та вважає, що до спорів, що виникають з приводу

нерухомого майна, відносяться спори, які безпосередньо стосуються об'єкта нерухомого майна і правила виключної підсудності не поширюються на спори щодо майнових прав на незавершені будівництвом об'єкти нерухомості, об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни призначення.

6. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 жовтня 2019 року

Справа № 761/14537/15-ц (провадження № 14-574цс19).

Сторони/предмет: ОСОБА_1 на дії державного виконавця Шевченківського районного відділу державної виконавчої служби м. Київ Головного територіального управління юстиції у м. Києві Шеремета Олександра Вікторовича, заінтересована особа – Публічне акціонерне товариство «Банк «Фінанси та Кредит»

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КЦС ВС, існує виключна правова проблема, яка полягає у різному тлумаченні тлумачення пріоритетності Законів України «Про виконавче провадження» та «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» у правовідносинах з приводу виконання судового рішення, яке набуло законної сили на стадії ліквідації банку (боржника у виконавчому провадженні). При цьому колегія суддів посилається на протилежні позиції ВП ВС та КГС ВС у спірних правовідносинах.

Позиція ВП ВС: КЦС ВС не вказано, у чому полягає правове питання, яке раніше не було пояснено Великою Палатою Верховного Суду та яке потребує нового пояснення. У правових позиціях Великої Палати Верховного Суду щодо застосування Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» неодноразово вказувалося, що цей Закон є пріоритетним відносно інших законодавчих актів України у правовідносинах з банком, у якому введена тимчасова адміністрація та/або запроваджена процедура ліквідації. При цьому КЦС ВС не врахував, що невідповідність висновків КГС ВС висновкам ВП ВС не є підставою для передачі справи на розгляд останньої. Підстав та вимог про відступ від висновку ВП ВС, викладеного у зазначених вище постановках, КЦС ВС не ставилося.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.10.2019 по 31.10.2019/ Відпов. за вип.: суддя ВП ВС, д-р юрид. наук О. Р. Кібенко. – Київ, 2019. – Вип. 14. – 42 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua